

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
*Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport*

De GO! methode

Gezonde leefomgeving in
Utrechtse wijken

Kimberly Linde
Ilse Storm

De GO! methode | 17 april 2018

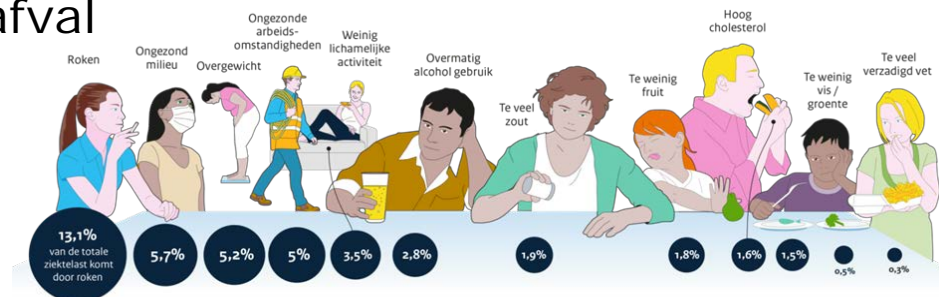

Gezonde leefomgeving en gezondheid

is een leefomgeving die als prettig wordt ervaren, die uitnodigt tot gezond gedrag, waar de druk op de gezondheid zo laag mogelijk is

Factoren invloed op gezondheid

- **Milieu:** lucht, geluid
- **Groen:** parken, groen
- **Voeding:** restaurants, snackbars, supermarkten
- **Bewegen/sporten:** sportvoorzieningen, speelplekken, fietspaden
- **Sociale cohesie:** buurtinitiatieven, buurthuizen
- **Veiligheid:** verkeersveiligheid, afval

Gezonde leefomgeving en gezondheid

De basis op orde

- Gezondheidsbescherming

Bevorder gezondheid

- via structuur en inrichting leefomgeving

Werk samen aan de leefomgeving

- Meeliftkansen; koppel inrichting - activiteiten

Kwetsbare groepen

- verdienen extra aandacht

→ een integrale lokale aanpak → **De GO! methode**

Doel GO! methode

Integrale maatregelen op wijkniveau presenteren waar de meeste gezondheidswinst te behalen valt

Case study GO! Utrecht

- Gemeente Utrecht
 - 10 wijken
 - Utrecht totaal

Samenwerkingspartners

- Gemeente Utrecht
- RIVM (3 centra)

Meer gezondheidswinst door combinaties van maatregelen vanuit verschillende domeinen

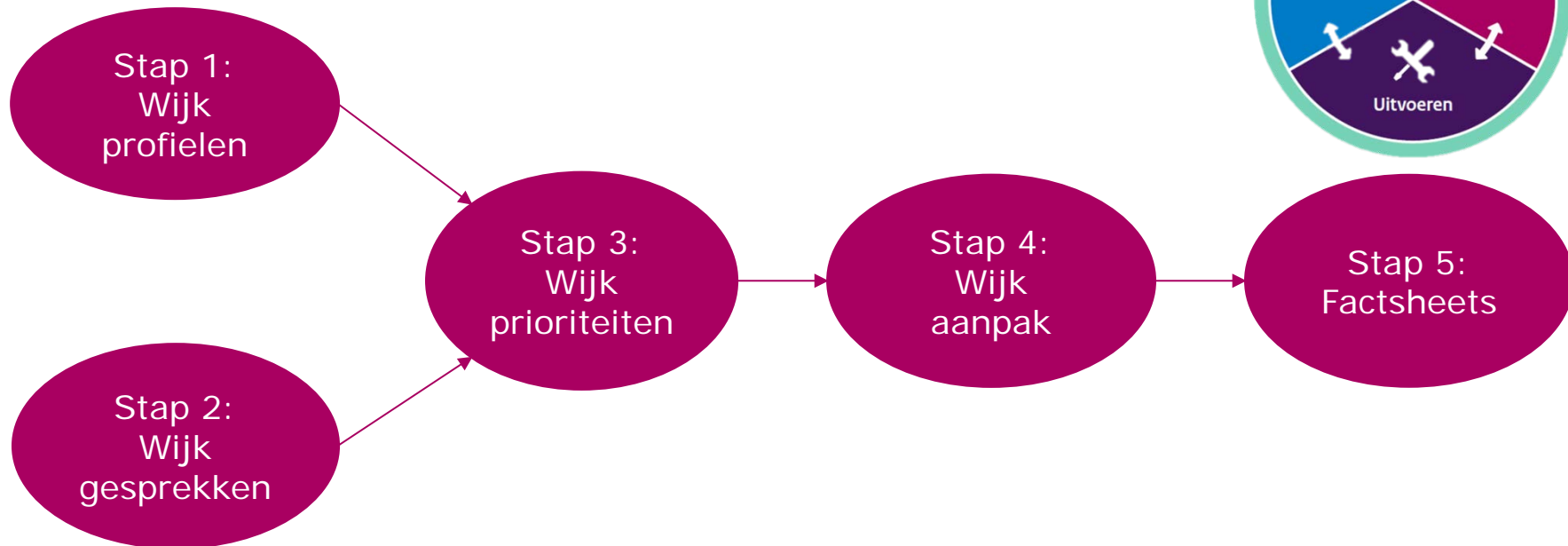

Gezonde wijkaanpak: ook principes GO! methode

5 stappen GO! methode

Wijk in beeld: wijkprofielen

Stap 1: Feiten & cijfers

- Data uit Volksgezondheidsmonitor en Wistudata
- 71 indicatoren en 6 domeinen

Resultaten

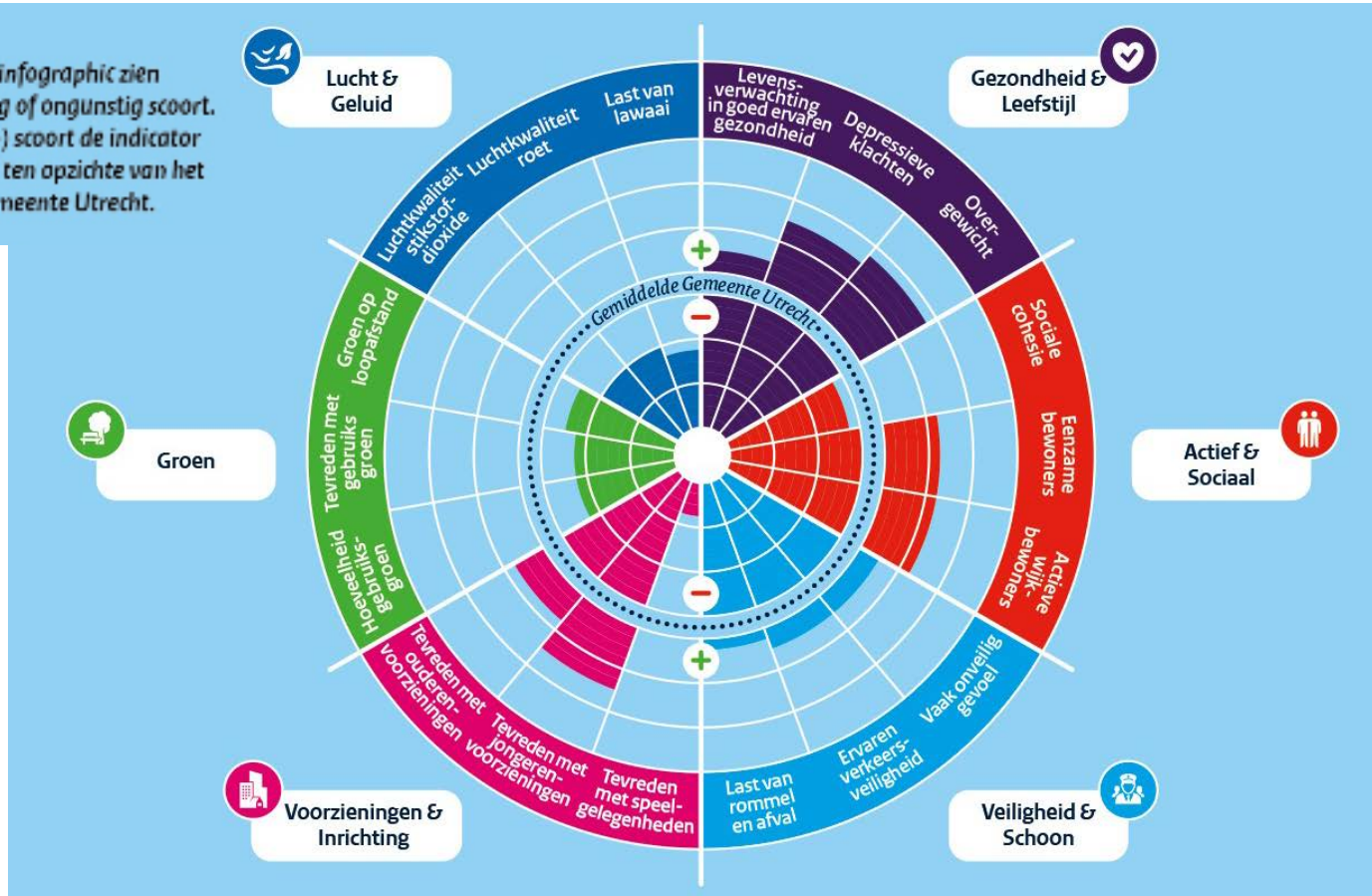
- Levensverwachting*: 59,7 – 71,8 jaar
- Overgewicht: 23 – 49%
- m2 gebruiksgroen: 363 – 4411 m2/1000 inwoner
- [Stikstofdioxide] : 20,5 – 27,7 $\mu\text{g} / \text{m}^3$

*in goed ervaren gezondheid

Wijkprofiel van een wijk in gemeente Utrecht

Met een + en - laat de infographic zien welke indicator gunstig of ongunstig scoort. Binnen de stippellijn (-) scoort de indicator ongunstiger in de wijk ten opzichte van het gemiddelde van de gemeente Utrecht.

Wijk in beeld: wijkgesprekken

Stap 2: Wijkgesprekken

- Meningen, ervaringen en behoeften adhv wijkkaarten
- 59 inwoners

Resultaten

- Inwoners betrekken
- Groen
- Verkeer
- Sociale cohesie

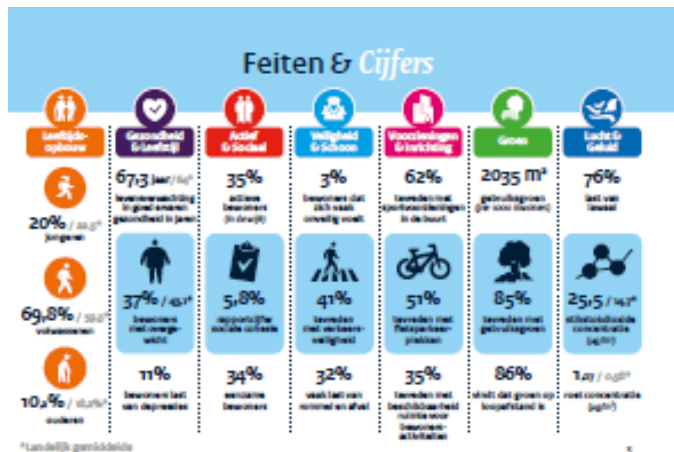

Prioriteiten & doelen: kansrijke thema's per wijk

Stap 3: Kansen

- Per domein en indicatoren vergelijking gemaakt tussen
 - wijkprofielen
 - wijkgesprekken
 - kennis van diverse (RIVM) experts
- Kansen → thema's met meeste potentie tot gezondheidswinst

Resultaten

- Meer wandelen en fietsen
- Meer en gevarieerd groen
- Schone lucht en stille omgeving
- Samen leven en werken in de wijk
- Gezonde voeding
- Bewegen, spelen en sporten in de wijk

Integraal wijkplan: pakket voor 4-6 thema's

Stap 4: Maatregelen pakketten

- (Inter)nationale omgevingsmaatregelen (fysiek, milieu, sociaal)
- 77 maatregelen, scoren op:
 - Multi-sectoraal
 - Effectiviteit
- Wijkprioriteiten → selectie maatregelen
- Combinaties van maatregelen samenstellen door een panel van experts → Synergie

Resultaten

Meer en gevarieerd groen

- > Groene verbindingen aanleggen
- > Buurtparkjes aanleggen en samen onderhouden
- > Betrekken van bewoners bij inrichting

Integraal wijkplan

Stap 5: Factsheets

Maatregelen

Meer wandelen en fietsen

- Aantrekkelijke en veilige wandel- en fietspaden realiseren
- Fietsparkeerplekken verder uitbreiden
- Meer oversteekplaatsen aanleggen

Meer en gevarieerd groen

- Groene verbindingen aanleggen, zoals wandelroutes
- Buurtparkjes aanleggen en samen onderhouden
- Betrekken van bewoners bij inrichting van groen en openbare ruimte

Schone lucht en stille omgeving

- Stimuleren van gebruik van schone alternatieven voor korte ritten
- Laatste kilometer goederentransport met elektrische bakfiets
- Deel-fietsen/OV-fietsen stimuleren
- Elektrisch vervoer stimuleren (auto's en scooters)
- Deelauto's stimuleren
- Stille zijdes creëren

Samen leven en werken in de wijk

- Wijkbudgetten geven aan de buurtbewoners
- Ontmoetingsplekken creëren voor jong en oud

Gezonde voeding

- Buurtmoestuin aanleggen
- Programma gezonde voeding op school aanbieden
- Een gezond voedselaanbod in de buurt aanbieden (winkels en restaurants)

Bewegen, spelen en sporten in de wijk

- Meer toegankelijke sportvoorzieningen in de buurt realiseren
- Speel- en ontmoetingsplekken voor jong en ouder creëren
- Aanleggen van beweegvriendelijke school- en speelpleinen

Discussie

- Stappen GO! methode
- Hoe zou u het doen?

Wijk in beeld: Wat zijn uw ervaringen en tips?

Stap 1: Feiten & cijfers

- Wel of niet data gebruiken?
- Welke indicatoren en databases?

Stap 2: Wijkgesprekken

- Wel of niet bewoners betrekken? Welke?
- Welke informatie nodig van de bewoners?

Prioriteiten & doelen: Wat zijn uw ervaringen en tips?

Stap 3: Kansen

- Wat is belangrijk en wat minder? Wanneer is iets een kans?
- Hoe tot thema's komen per wijk?
- Met stakeholders samenwerken?

Integraal wijkplan: Wat zijn uw ervaringen en tips?

Stap 4: Maatregelen pakketten

- Welke maatregelen selecteren?
- Hoe combineren van maatregelen?

→ Maatregelen pakketten/combinaties op wijkniveau

Conclusie

Meerwaarde de GO! methode

Combinaties van maatregelen die op meerdere onderdelen positief uitwerken:

- lucht en geluid, gezondheid en leefstijl, actief en sociaal, veiligheid en schoon, voorzieningen en inrichting, en groen

Van integraal wijkplan naar actie

- Implementatie van maatregel pakketten
- GO! methode in andere regio

Dank voor uw aandacht

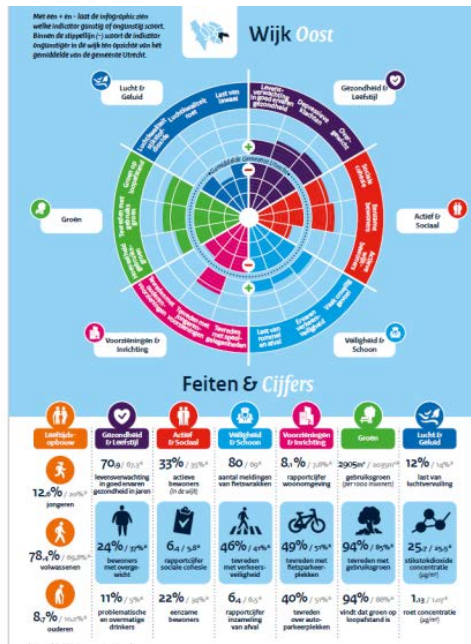
Een gezonde omgeving in Oost Utrecht

Gemeente en Inwoners kunnen samen een gezonde leefomgeving creëren. Een gezonde leefomgeving is van belang om een gezonde leefstijl te bevorderen en risico's voor de gezondheid te verminderen. Bij het creëren van een gezonde leefomgeving spelen vele omgevingsfactoren een rol. Een samenhangende aanpak is nodig om deze factoren te beïnvloeden, waarbij meer effect te verwachten is als er combinaties van maatregelen worden ingezet. Deze factoren geeft adviezen aan de gemeente Utrecht om maatregelen succesvol in te zetten in de wijk Oost.

Oost
Oost is één van de 10 wijken van de gemeente Utrecht. De wijk bestaat uit Balten Wilhelminaboulevard, Toiletoegring, Sluiswijk, Waterveegbuurt, Lodewijk Zijppolsteentoren en Rubenslaan. Ook de Schildersbuurt, Abdoel, Oudwijk, Wilhelminapark, De Utrecht, Rijnswaard Zuid, Rijnswaard Noord, Calemwaard en Maarschalkerweerd horen erbij. De wijk heeft 33.000 inwoners.

Gezonde Omgeving Utrecht
Het RIVM geeft handlingsperspectieven aan de gemeente Utrecht over een gezonde leefomgeving voor Utrechtse inwoners. Bij een gezonde leefomgeving gaat het om de invloed van milieufactoren en de fysieke en sociale leefomgeving op gezondheid, gezondheidspad en levenswijze van de samenleving. Het RIVM stelt combinaties voor van maatregelen voor een gezonde leefomgeving voor alle Utrechtse wijk. GO! Utrecht.

GO! Utrecht presenteert maatregelen aan de gemeente die risico's voor de gezondheid van Utrechtse inwoners op een effectieve manier verkleinen of de gezondheid van inwoners bevordert. Per wijk worden maatregelen voorgesteld die inthaken op de kerncijfers thema's van de wijk.

Maatregelen

Een toegankelijke en schone buurt

- voorzieningen realiseren waardoor kinderen mobiel blijven
- Wijkbudgetten geven aan de buurtbewoners voor het verbeteren van toegankelijkheid
- samen de buurt schoonmaken en schoonhouden
- Meer overtrekplaten aanbrengen

Minder verkeer in de wijk

- Fietsparkeertekens verder uitbreiden
- aanpak op voetgangers: bewoners gezamenlijk aan de slag om de eigen straat te verbeteren
- Deelauto's stimuleren
- Meer aandacht aan aandelen van verkeer

Door de handhaving opties de inwoners niet meer te laten parkeer

- Meer en aantrekkelijker groen
- Buurtreusuren aanpakken op plekken die minder leuk zijn voor vandriften
- Buurtreusuren voor kinderen aanpakken
- Boosa uitdelen voor hondenuitloop
- Gedrag beïnvloeden wat betreft het weggevoeren van rommel
- Buurtreusuren aanpakken

Schone lucht en stille omgeving

- Geluidschermen in aanpak op de bestaande bij kruisweg en Luchtkwaliteit
- Scooter- en bromfietsoverlast aanpakken
- Lokale infrastructuur maatregelen
- 2020 auto's uit de wijk

Feiten & Cijfers
Voor de aanpak van de gemeente heeft het RIVM de volgende informatie gebruikt:
1. Cijfers uit de Buurtmonitor en Volksgezondheidsmonitor over de gezondheid van inwoners en hun leefomgeving (beleving en ervaringen).
2. RIVM-cijfers over concentraties luchtverontreinigende stoffen per wijk.
3. Monitoring en ervaringen van inwoners over hun leefomgeving (verzamelde lokale wijkrapporten).
4. Kennis uit wetenschappelijke literatuur en van experts over mogelijke maatregelen.

Selecteren van maatregelen die aansluiten op de delecteratie prioriteiten. De gekozen maatregelen komen uit een door het RIVM samengestelde database. Er is gekeken naar de effectiviteit en de mate van aansluiting op meer dan één van de zes gezondheid domeinen.
2. Toetsen heeft een panel van deskundigen de verschillende pakketten van maatregelen te samengesteld, dat de impact effectiviteit zowel mogelijke verspreiden het te zijn effect. De kosten boven de pakketten zijn maatregelen op pagina drie geven aan op welke van de zes domeinen deze combinaties van maatregelen invloed zullen hebben. Ook zijn er criteria van bewoners uit de wijk gekregen toegevoegd.

De cijfers van de wijk en de concentraties van de luchtverontreinigende stoffen (indicatief) zijn weergegeven in een spinneweb op pagina twee. Hierin ziet u hoe de wijk er voor staat ten opzichte van het gemiddelde van de gemeente Utrecht. Onder het spinneweb zie u een selectie van opvallende cijfers van de wijk.

Hoe verder?
Deze factheet is een uitnodiging aan de gemeente Utrecht en haar bewoners om samen een keuze te maken uit de voorgestelde maatregelcombinaties en een gezondere wijk mee te gaan realiseren.
Het is belangrijk om het effect van de maatregelen die worden ingezet goed te volgen en te beoordelen op effectiviteit.

Hoe zijn de combinaties van maatregelen samengesteld?
Bij het samenstellen van de pakketten van maatregelen heeft het RIVM de volgende stappen doorlopen:
• Vaststellen van welke kenmerken deze wijk gunstig of ongunstig scoren ten opzichte van het gemiddelde van de gemeente Utrecht. Dit gebeurde door het analyseren van beschikbare data uit zes domeinen (zels lucht, E geluid, groen en actief & sociaal). Het spinneweb visualiseert deze verschillen en feiten & cijfers laten opvallende details zien.
• Toetsen van opvallende verschillen uit de feiten & cijfers aan de informatie uit het wijkrapport. Kenmerken van de wijk die onderaan worden door het wijkrapport krijgen prioriteit. Per wijk zijn maximaal 6 prioriteiten gekozen.

Meer informatie
www.rivm.nl/onderwerpen/Gezonde_Statistiek/Gezonde_Omgeving_Utrecht
Auteurs:
Th. van Alphen, K. Linda, L. Koi, F. den Hertog, J. Aboen, B. Staalen, I. van Kullerik, J. Stoim.

De in een uitgave van:
Rijksoverheid voor Volksgezondheid en Milieu
Postbus 1 | 3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl
September 2017

RIVM. Liv. wijk van zijn eigen bijdrage. vandaag

Meer informatie en contact

De GO! Methode

http://www.rivm.nl/Onderwerpen/G/Gezonde_Stad/Gezonde_Omgeving_Utrecht

Gezonde leefomgeving

<https://www.gezondeleefomgeving.nl/>

Toolkit preventie in de wijk

http://www.rivm.nl/Onderwerpen/G/Gezonde_Wijk/Preventie_in_de_wijk

Handreiking Gezonde Gemeente

<https://www.loketgezondleven.nl/gezonde-gemeente>

Contact:

gezondeomgeving@rivm.nl